

Таким чином, у книжці Брайана Трейсі інтегральну роль в експресивній подачі матеріалу виконує метафоричний фразеологічний образ, що походить із прецедентного вислову Марка Твена. Те, що метафоричний вислів не є одноразово вжитим, а виконує ключову когнітивну функцію, зумовило вибір основної перекладацької стратегії – дослівного відтворення всіх речень, у яких ужито вихідну фразеологічну одиницю в її основному чи (частіше) трансформованому – як правило, розширеному – вигляді. Однак характерним винятком є позиція заголовка: у назві книги видавці різними мовами вдаються до різних способів відтворення оригіналу, і в українському перекладі застосовано дескриптивну передачу (із лише частковим відтворенням семантики вихідного вислову і вилученням головного образу), оскільки без активного знання про вислів Марка Твена, в іншій лінгвокультурі, вихідний образ може викликати неоднозначне сприйняття. Перспективним є дослідження використання образної мови в літературі про мотивацію та саморозвиток, вивчення прагматичного компонента таких образних засобів і передачі їх у перекладах з англійської мови.

Список літератури

1. Кривенко Г. Л. Зоосемізми в англійській та українській мовах: семантико-когнітивний і функціонально-прагматичний аспекти : автореф. дис. канд. філол. наук : спец. 10.02.17 / Ганна Леонідівна Кривенко. – К., 2006. – 20 с.
2. Салата І. А. Особливості семантичного й прагматичного аспектів зооморфних фразеологізмів в англійській та українській мовах / І. А. Салата // Філологічні студії. Наук. вісн. Криворізьк. держ. пед. ун-ту. – 2010. – Вип. 5. – С. 57–64.
3. Трейсі Б. Зроби це зараз : 21 чудовий спосіб зробити більше за менший час / Брайан Трейсі. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. – 112 с.
4. Ярова Л. О. Особливості міжмовної еквівалентності англійських зоофразеологізмів в аспекті перекладу / Л. О. Ярова // Культура народів Причорномор'я. – 2004. – № 55, т. 3. – С. 197–201.
5. Dobrzyńska T. Translating metaphor : Problems of meaning / Teresa Dobrzyńska // Journal of Pragmatics. – 1995. – № 24. – P. 595–604.
6. Soltaninejad S. A Study of Translating Metaphors in Business Texts : A Case Study : *Eat That Frog!* / Sahar Soltaninejad, Masoud Shariffar // The Iranian EFL Journal. – April 2014. – Vol. 10. – Iss. 2. – P. 176–184.
7. Tracy B. *Eat That Frog! 21 Great Ways to Stop Procrastinating and Get More Done in Less Time* / Brian Tracy. – San Francisco : Berrett-Koehler Publishers, 2007. – 128 p.

УДК 811.111.2'276.6:636

С. Вискушенко
(Житомир)

БАГАТОЗНАЧНІСТЬ АНГЛІЙСЬКОЇ ФАХОВОЇ МОВИ ТВАРИННИЦТВА

Статтю присвячено дослідженню багатозначності термінологічних одиниць англійської фахової мови тваринництва. Увагу зосереджено на узагальненні та систематизації існуючих головних наукових підходів сучасного термінознавства до вивчення такого семантичного явища як полісемія. Зокрема, розглянуто загальні особливості кожного з напрямів та встановлено їхні відмінні ознаки й недоліки.

Ключові слова: полісемія, англійська фахова мова тваринництва, термін.

The given article is devoted to the research on such semantic phenomenon as polysemy within the English animal husbandry professional language. The special attention is drawn to the generalization and systematization of the major modern approaches to the notion «polysemy». The article highlights the information about the formation, updating and development of the basic conceptions which are considered to be fundamental in contemporary terminology studies. In particular, general peculiarities and distinctive characteristics of each position are under analysis. The significant regard is paid to the major points by which the terminological polysemy is determined. Three types of polysemy within the English animal husbandry professional language are described. Much attention is paid to their distinctive characteristics. The results of the research can serve as the theoretical and practical basis for further study of the notion «polysemy» within the English animal husbandry professional language.

Key words: polysemy, English animal husbandry professional language, term.

У сучасній лінгвістиці вивчення фахової лексики є одним з найбільш перспективних напрямів дослідження, оскільки вона складає переважну більшість мовного фонду, найбільш

динамічно розвивається та має тенденцію до стійкого зростання, незмінно слугуючи об'єктом розгляду як вітчизняних, так і зарубіжних науковців.

Відсутність інтегрованого підходу до дослідження такого семантичне явище як багатозначність термінів зумовлює потребу поліаспектного вивчення цього явища в межах англійської фахової мови тваринництва. Хоча вважаємо за потрібне обумовити, що мається на увазі полісемія на рівні субмов певної фахової мови, різних фахових мов, фахової та загальноповсякденної мови.

Проведений аналіз літератури з даної проблематики показує, що різні аспекти опису окремих фахових мов стали пріоритетним завданням багатьох дослідників (С. А. Вискушенко, І. В. Котеленець, З. Б. Куделько, А. В. Мороз, Р. Є. Пилипенко, О. М. Ріба, В. В. Синьо та ін.).

Мета статті полягає у виокремленні низки диференційних ознак термінологічної полісемії на матеріалі англійської фахової мови тваринництва.

Відповідно до загальноприйнятого розуміння, полісемія – це явище, яке передбачає наявність у терміна двох або кілька значень, тобто варіювання плану змісту терміна. Це здатність одного слова слугувати для позначення різних предметів і явищ дійсності [7; 9]. Варто наголосити, що, як у випадку із синонімією, питання про те, наскільки явище полісемії припустиме в термінології, залишається дискусійним і понині.

Згідно з однією думкою, полісемія є одним із факторів, який перешкоджає комунікації та є «порочним явищем», незважаючи на те, що цей феномен фіксується багатьма дослідниками в різних терміносистемах фахових мов. Таким чином, учені (Л. Л. Кутіна, Д. С. Лотте, Г. Е. Мірам, О. О. Реформатський та ін.) вважають, що термінологічна полісемія є негативним феноменом і може призводити до взаємного непорозуміння.

З іншого боку, представники протилежного підходу (О. С. Ахманова, Б. М. Головіна, В. П. Даніленко та ін.) звертають увагу на те, що оскільки термінологія певної фахової мови є частиною загальнонаціональної мови, тоді терміни схильні до тих же лексико-семантичних процесів, що й загальноповсякденні одиниці, а отже, і до полісемії. Але все ж таки враховують одне істотне уточнення: пояснюють існування полісемії на рівні різних галузей знань [5, с. 124], категорій певної терміносистеми [4, с. 205]. На думку Б. М. Головіна, «якщо вживається той чи інший термін у фаховому спілкуванні, то в першу чергу варто створювати мовленнєві умови, які б забезпечували можливість однозначного і точного розуміння вжитого терміна» [3, с. 16]. Тим самим науковець говорить про полісемію на контекстуальному рівні.

Водночас, дослідники одностайні в тому, що цього семантичного явища потрібно уникати в межах однієї терміносистеми та необхідно вести роботи по впорядкованню та стандартизації терміносистеми певної фахової мови, тобто в рамках однієї терміносфери варто домагатися однозначності й точності.

Крім того, було б некоректно судити про полісемію, як про негативне явище, оскільки вона відображає хід розвитку певної сфери знань і в семантичній структурі термінів виражає принципи категоризації фрагментів об'єктивної дійсності [7, с. 198]. До того ж, на думку науковців, можна говорити про полісемію, як про необхідний засіб мовної економії. Так, зазначається, що полісемія – прояв принципу економії в мові, результат класифікуючої та узагальнюючої діяльності мислення людини. Підкреслюється, що у випадку відсутності відповідного феномену необхідно було б запам'ятовувати надзвичайно велику кількість слів з окремими назвами на позначення кожного окремого явища, яке знадобиться при спілкуванні [4; 8].

Проаналізувавши літературу з означеної проблематики [1; 2; 4; 6], можна стверджувати, що термінологічна полісемія, зокрема й фахової мови тваринництва, зумовлена: 1) обмеженістю словникового матеріалу порівняно з наявною кількістю понять; 2) співіснуванням понять, які стосуються одного явища, але відображають різні погляди, гіпотези тощо; 3) неправильним запозиченням термінів з іноземних мов; 4) особливостями становлення та розвитку тієї чи іншої сфери знань; 5) процесом семантичного розвитку самих термінів.

Аналіз емпіричного матеріалу дозволяє зробити висновок, що утворення багатозначних термінів англійської фахової мови тваринництва відбувається за рахунок звуження й розвитку значення, метафоричних, метонімічних перенесень. Таким чином, спираючись на дослідження семантичної структури багатозначних лексем, зафіксованих у терміносистемі фахової мови тваринництва, було виявлено три види полісемії: 1) зовнішньо системну; 2) міжсистемну; 3) внутрішньосистемну.

Під *зовнішньосистемною* полісемією зазвичай розуміють такий вид багатозначності, який виникає внаслідок термінологізації загальноповсякденних одиниць або детермінологізації

термінів фахової мови тваринництва [6, с. 79]. Отже, зовнішньосистемна багатозначність, яка з'явилася внаслідок термінологізації, представлена двома групами. До першої групи належать одиниці, які утворені за рахунок набуття загальноновживаною лексикою термінологічного значення, тобто за рахунок звуження значення, наприклад, *culling* (відбракування тварини), хоча первинне значення цього терміна є «збирання, вибирання». До складу другої групи входять терміни, утворені за допомогою перенесення значення за подібністю позначуваних реалій, наприклад, *foam* (піна) унаслідок метафоричного перенесення на основі зовнішньої подібності функціонує у фаховій мові тваринництва зі значенням «мило» (на коні) або «змилюватися» (про коня). Щодо зовнішньосистемної полісемії як результату детермінологізації термінів фахової мови тваринництва, то вона утворюється за допомогою розширення значення терміна, наприклад, *bellwether* (баран-ватажок (у стаді)) унаслідок розвитку значення функціонує в загальноновживаній мові зі значенням «лідер, законодавець моди». Особливості міжсистемної багатозначності полягають у тому, що вона виникає в тих випадках, коли той самий термін функціонує на рівні різних терміносистем фахових мов чи субмов однієї фахової мови із практично незмінним семантичним ядром, хоча щоразу іншим набором периферійних сем [6, с. 80], наприклад, *to inseminate* у тваринництві вживається в значенні «запліднювати», в агрономії – «сіяти, насаджувати»; *honeyscomb* у скотарстві «сітка» (2 відділ шлунку жувачої тварини), а в бджільництві – «стільниковий мед». Варто також зазначити, що були зафіксовані випадки, коли джерелом міжгалузевої полісемії є загальноновживана лексика. Так, наприклад, *delivery* позначає «доставка, поставка» в загальноновживаній мові, у тваринництві вживається в значенні «пологи», у спорті – «кидок, подача». При внутрішньосистемній полісемії або, як ще її називають, «категоріальній багатозначності» [4, с. 68] терміни утворюються шляхом метонімічного переосмислення найменувань, коли результат дії позначають через назву самої дії, предмет через назву дії, для використання якої він призначений тощо [6, с. 80]. Характерною ознакою цього виду полісемії є те, що зміст понять складається з ознак, які рівночасно належать декільком категоріям, тобто одні й ті самі реалії та відповідно терміни можуть одночасно входити у дві категорії, наприклад, «явище і процес» – *farrow* (1) опорос; 2) пороситись), «об'єкт і дія» – *shoe* (1) підкова; 2) підковувати).

Отже, можна зробити висновок: якщо зовнішньосистемна та міжгалузева полісемії не створюють особливих проблем для безперешкодного функціонування термінології певної фахової мови, то наявність внутрішньосистемної багатозначності становить проблему в термінології, що зумовлює потребу в її впорядкуванні, оскільки може призвести до порушення взаєморозуміння між фахівцями. Цілком зрозуміло, що сутність питання термінологічної полісемії не вичерпується наведеними тут положеннями. Проте вважаємо, що і цей далеко неповний огляд надасть можливість сфокусувати увагу лінгвістів на досконалому описі фахових мов.

Список літератури

1. Вискушенко С. А. Фахова мова тваринництва: лінгвокогнітивний і комунікативно-функціональний аспекти (на матеріалі британського варіанта англійської мови): дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 / С. А. Вискушенко. – Херсон, 2012. – 267 с.
2. Гак В. Г. Асимметрия лингвистического знака и некоторые общие проблемы терминологии / В. Г. Гак // Семиотические проблемы языков науки, терминологии и информатики: сб. науч. трудов. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1971. – Ч.1. – С. 68-71.
3. Головин Б. Н. Роль терминологии в научном и учебном общении / Б. Н. Головин // Термин и слово: сб. науч. трудов. – Горький: Изд-во ГГУ им. Н. И. Лобачевского, 1979. – С. 14-23.
4. Даниленко В. П. Русская терминология: Опыт лингвистического описания / В. П. Даниленко. – М.: Наука, 1977. – 246 с.
5. Котелова Н. З. К вопросу о специфике термина / Н. З. Котелова // Лингвистические проблемы научно-технической терминологии: сб. науч. трудов. – М.: Наука, 1970. – С. 122-138.
6. Малевич Л. Термінологічна полісемія: онтологія явища, різновиди, шляхи впорядкування / Л. Малевич // Українська термінологія і сучасність: зб. наук. праць. – К.: КНЕУ, 2007. – Вип. VII. – С. 78-81.
7. Татаринев В. А. Общее терминоведение: энциклопедический словарь / В. А. Татаринев. – М.: Московский Лицей, 2006. – 528 с.
8. Grewendorf G. Sprache als Organ – Sprache als Lebensform / G. Grewendorf. – Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1995. – 255 s.
9. Picht H., Draskau J. Terminology: An Introduction. – Guildford (the University of Surrey, Dept. of Linguistics and International Studies), 1985. – 265p.